

תוצאות חיים

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א - פוסק עדת תימן

יו"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

גליון 103
פרשת פקודי
תשפ"ב ב'ש"ג

נושאי השיעור: א. באיזה אפשרויות ניתן לפסוק הלכה מן השמים - איזה נסיון היה לחכמים כשיצא הבת קול - האם הבת קול הכריעה או רק שאלה שאלה - מש"כ בזה הרי"ח טוב וכמה הערות בדבריו.
ג. בן אריה לייב בנו של הח"ח לא יהיה גדול בתורה - מה הספיד הרונאצובער את האור שמח - תיאור המעשה שהיה עם אלישע נצרכת בתחילת לימוד התורה לקטן - מה הביאור של תורה לשמה - מדוע לימודו של אלישע נחשב ללימוד שלא לשמה.
ג. קושיית הלח"מ מדוע הרמב"ם השמיט את חילוק הגמ' בין גדול לקטן - קושיית האדמו"ר מסטמאר על הלח"מ - שקו"ט בדברי הלח"מ - הוכחות נפלאות שגם לע"ל שישחטו את היצה"ר יהיה חטאים.

התוספות בבא מציעא (שם) שואלים שאלה אחרת ומה שכתבו לתרץ זה מיישב גם את הקושיא בעניין שלנו. וז"ל התוס' (ד"ה לא בשמים היא), והא דאמר ספ"ק דיבמות [דף יד. ושם ד"ה רבי] דהלכה כב"ה משום דיצאה בת קול, שאני הכא שבאה לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רבים להטות, אבל התם אדרבה, ב"ה רובא, אי לאו דהיה מספקא לן אי אזלינן בתר רובא משום דב"ש הוה חריפי טובא ע"כ. דהיינו אעפ"י שב"ה היו הרוב, היה ספק וצד שמא ההלכה כב"ש שהיו יותר חריפים, ונגד לא לפי הכמות אלא לפי האיכות, וע"ז הבת קול אמרה שהולכים אחרי הרוב, שהרי לא כתוב בתורה אחרי חריפים או מפולפלים להטות, אלא אחרי רבים, וזה מה שהבת קול אמרה. נמצא לפ"ז ששייך שבת קול תכריע ספקות ובלבד שזה לא נגד ההלכה.

ועוד מתרץ תוס' וז"ל, ועוד דכאן לא יצאה בת קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו ע"כ. ולפי תירוץ זה שהבת קול יצאה מפני כבודו ג"כ התיישב העניין שלנו, שבעצם שייך לשמוע לבת קול להלכה למעשה, ולכן מובן שאין לחלק בין קטן לגדול ותמיד אסור ללמוד מרב שאינו הגון, ומה שלא שמעו לבת קול שיצאה לר"א בן הורקנוס היה זה מפני שהיא היתה רק משום כבודו.

יישוב נוסף עפ"מ ש"כ הבן יהודע

ואפשר לומר עוד תירוץ עפ"מ ש"כ הבן יהודע-הרי"ח טוב- וז"ל, והנה אם תדקדק היטב בדברי הבת קול תמצא כי דקדקה שלא אמרה דברים חלושים בלשון גורה, אלא דבריה היו בלשון שאלה, מה לכם אצל ר' אליעזר, אם היה רצונו יתברך שיהיו מודים לדברי ר"א לפסוק הלכה כמותו בדין זה, היתה בת קול אומרת הלכה כר"א, וכאשר גורה אומר המחלוקת בית שמאי ובית הלל (עירובין יג): שיצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלד"ם חיים והלכה כב"ה, אך כאן אמרה בלשון שאלה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, ולשון מה לכם נראה ומורה שיש להם טענה נצחת כנגדו ושואלת מה היא ומה בפיכם לטעון בדבר זה, הרי בדבריהם אלו מחוי להו במחוג, אם יש לכם לדבר תשיבו

א.

האם אפשר להכריע ספיקות בהלכה מהשמים

בשם רחמן.

דברנו על הגמ' בחגיגה (דף טו:) שרבה בר שילא שאל את אליהו הנביא מאי קעביד קב"ה, וא"ל אליהו, קאמר שמעתייהו מפומיהו דכולהו רבנן בר מר"מ מפני שלמד מאחר, וא"ל רב"ש הרי ר"מ רמון מצא תכו אכל קליפתו זרק, וא"ל אליהו השתא קאמר מאיר בני אומר וכו'. והבאנו שרבינו חננאל אומר שאפילו שהגמ' חילקה בין גדול לקטן, שלגדול מותר ללמוד מפי רב שאינו הגון, בכ"ז מסקנת הגמ' שגם בגדול אסור והראיה מזה שהקב"ה לא אמר מימרות בשם ר"מ, ולפ"ז אמרנו שמוכן מדוע הרמב"ם בהל' ת"ת לא חילק בין קטן לגדול.

אבל הרבה מהבחורים היו שאלו הרי לא בשמים היא ואיך אפשר לפסוק כך, אבל לכאן התשובה פשוטה, שמה שאומרים לא בשמים היא זה דוקא במקום שזה נגד ההלכה כמו מש"כ בגמ' בב"מ (דף נט:): בעניין תנורו של עכנאי שכל החכמים סברו לטמא ור"א בן הורקנוס סבר לטהר, ובה נאמרה ההלכה שיחיד ורבים הלכה כרבים, ואע"פ שיצא בת קול שההלכה כר"א כיון שזה נגד ההלכה [=הרוב], אין משגיחין בה.

מדוע יצאה בת קול אם אין בה לימוד להלכה

והטעם שיצא הבת קול ביאר הרב ניסים גאון וז"ל, לא היתה הכוונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו את הקבלה שבידם בשביל בת קול, כמש"כ "כי מנסה ה' אלוד'יכם אתכם" וכו' כי תורת ה' תמימה ניתנה לנו בסיני, והודיענו שאינו מחליף ממנה דיבור אחד ואין בתורתנו חסרון ולא ספק כמי שנצטרך הראיה מן השמים ע"כ.

שני יישובים לקושיא דלעיל עפ"מ ש"כ תוס' בב"מ (נט:)

ותאמרו מה בפיכם, ואז נתגבר ר' יהושע כארי, ועמד על רגלו ודבר דבריו ע"כ. ולפ"ד מצינו עוד יישוב לקושייתנו שכאן הבת קול בכלל לא פסוקה כר"א אלא אמרה דבריה בתורת שאלה.

כמה הערות בדברי הרי"ח טוב

בקונטרס תנורו של עכנאי [דף מ"ג] הקשתי ע"ז כמה קושיות. א. הרי ר"י לא ענה תשובה לשאלת הבת קול, שהרי היא שאלה שהלכה כר"א, וא"כ היה צריך לענות שהדבר לא נכון, והרוב קובע, ור"י לא אמר כך, אלא אמר שאין משגיחין בבת קול, וזה לא תשובה לשאלה ועוד הקשתי שבס"ד נמצא בירושלמי [מועד קטן פ"ג] מפורש בזה"ל, יצאה בת קול ואמרה הלכה באליעזר בני ע"כ. כתוב מפורש שהבת קול אמרה שהלכה כר"א, וע"ז ר"י אומר לא בשמים היא, וזה לא כמש"כ הבן יהוידע שהבת קול אמרה דבריה בתורת שאלה בלבד. [וקושיא זו השנייה, קשה ג"כ לפי התירוץ השני של התוספות שהבת קול יצאה מפני כבודו, ויל"ע בזה. העורך].

ב.

מדוע בנו של הח"ח לא נהיה גדול בתורה

תשמעו מה שכותב הבן של החפץ חיים ר' אריה לייב [בספרו שיחות החפץ חיים אות לא] וז"ל, זכור אני בימי ילדותי היתה מסיבה אצל אבי ושתו משתה, אולי זה היה הבר מצוה שלי, אך איני זוכר בכיורו, ודברנו דברי תורה, ופרקתי אז קושיא אחת של בעל השאגת אריה, והוטב בעיני הלומדים המסובים, והתפעלו מאוד, וחילקו לי משתה, ואמרת לי לחיים, וברכו אותי להצלחה בלימודי, אז הוצאתי מפי הלואי שאני אוכל לפרק את כל דברי השאגת אריה, וכששמע אבי את דברי דחני בשתי ידים ואמר בפומי, אתה כבר לא תהיה גדול, בגלל הדברים הללו שיצאו מפידך, וקם בזעף, ולדאבון ליבי נתקיימו דבריו, אמנם ברוך ה' לא נלקתי במדה רעה זו בגדלותי, ואני לא שמח בתקלת חבירי בתורה, כ"ש בתקלת גדולי ישראל, אבל ילדות היתה בי אז, ומר אבי לא הזכירני מזה כל ימי חייו מעולם, אבל הדברים נרשמו בליבי ע"כ.

מקור להנהגת הח"ח שמי שמזלול בת"ח בקטנותו לא יצא אדם גדול

הר"א לייב כתב שנתקיימו בו דבריו של הח"ח ולכא"ו נראה שזה היה כמו קללה, ויש להבין וכי הח"ח 'התעצבן' ח"ו, הרי הח"ח כל מהותו היתה שמירת הלשון ולא רק זה אלא כל העניין של לדבר בלשון נקיה היתה ניכרת בו, ועל כרחנו שצריך להיות איזה מקור לזה שאדם שמזלול בגדולי ישראל אפילו בקטנותו הדבר ברור שלא יצא ממנו גדול בתורה.¹

חושבני שיש קצת מקור לזה במש"כ ר"א ערוסי בספר אור לישרים, על אלישע בן אבויה וז"ל, העמידו תלמידים הרבה, דרשו חכמינו ז"ל בתלמוד על אלישע בן אבויה, היו לו שני תלמידים ר"מ ור' יוחנן, ופעם אחת לאחר שיצא לתרבות רעה, היה רוכב על הסוס ועובר על ידי ביהמ"ד בשבת, אמרו חכמים לר"מ רבך עובר, יצא ר"מ ללוותו, אמר אלישע בן אבויה, מאיר מה אתם דורשים בבהמ"ד, אמר לי על פסוק "טוב אחרית דבר מראשיתו", א"ל מאי דרשיתו ביה, א"ל "טוב אחרית דבר יותר מראשיתו", אם היה צדיק כל ימיו והרשיע באחרונה ועשה עוול, כל צדקותיו אשר עשה, לא תזכרנה במעלו אשר מעל, ואם היה רשע כי ימיו ובאחרונה שב ונעשה צדיק לא תזכרה מעלו אשר מעל בראשונה, א"ל לא כן הוא, אלא הכי דרשת הפסוק, "טוב אחרית דבר מראשיתו" אם אתה נוטע גפן, אי אפשר שלא יהיו פרותיו גפן שקדים, א"א שלא יהיו פרותיו שקדים וכו', ואני אבי גרם לי שאצא לתרבות רעה, שלימד אותי תורה שלא לשם שמים, שאבויה אבא מיקירי ירושלים היה, וכיון שגולדתי לו אני, בעת המילה קיבל את כל העשירים של ירושלים למילה, ובשעת הסעודה באו ר"א ור"י עמם, אמרו לו בבקשה ממך תן לנו חדר לשמוח לבדנו, נתן להם חדר לר"א ור"י לישב לבדם, היו כל ההמון מרקדים ומטפחים ומשוררים ומנגנים בכל מיני ניגונים ושמחים שמחה גדולה, א"ל ר"א לר"י אינהו בדידהו ואנן בדידון, פתחו במקרא ומן המקרא אל המשנה ומן המשנה אל הגמרא עד שדרשו במעשה מרכבה, עד שירצה אש מן השמים וסובבה את כל החדר, הודיעו לאבויה, א"ל חדר שבו ר"א ור"י נשרף באש, בא והיה צועק, מה לכם ר"י ור"י באתם לשרוף את ביתי, א"ל אחינו אבויה, לא תירא, זוהי אש השכינה ואינה שורפת, תכנס, נכנס וראה את אור פניהם כאור השמש מאור השכינה הנאצל עליהם, וסיבותיהם המלאכים, ולפניהם עץ כל פרי מפירות גן עדן והם מתעדנים ואוכלים ושותים ושמחים, ונתנקא, אמר, כך הוא גדול כוחה של התורה, חשב בליבו ואמר, העבודה, אם אזיל כל ממוני בעבור בני אלמד אותו תורה להיות מקפח את ר"א ור"י בתורה, וכן היה, לא הניח מקרא משנה והלכות ואגדות דרשות וקבלה וספרא וספרי ותוספתא, לא חשך ממני מאומה, ולא הניח דבר שלא לימד אותי, אבל בשביל שהיה לימודי - אומר אלישע בן אבויה-שלא לשם שמים, לא נתקיים בידי ויצא לתרבות רעה ע"כ.

רבי אברהם ערוסי כותב בלשון שלו, וכנראה הוסיף קצת מילים, ועיקר דבריו כתוב כבר בירושלמי בהגיגה (פ"ב ה"א דף ט: וז"ל, ר"מ הוה יתיב בבית מדרשא דטבריה, עבר אלישע רביה על סוסיא ביום שובתא, אתון ואמרין ליה הא רבך לבר, פסק ליה מן דרשה ונפק לגביה, א"ל מה הויתה דרשה יומא דין, וכו' א"ל, טוב אחרית דבר מראשיתו וכו' א"ל ומה פתחת ביה, א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו,

הרוגז'בער היה מבטל גדול, ויתכן אולי שלכן בספרים שלו פחות לומדים אומנם היה זה מחריפותו הגדולה, אומרים שהראש שלו היה פי שנים מ'אינשטיין'.

¹ מספרים שבדיונסק היו שני גדולים, האור שמח והרוגז'בער, ואומרים שהרוגז'בער הספיד את האור שמח כך אוי ואבוי ממש חבל, הוא רק התחיל לדעת ללמוד והוא כבר נפטר...

ובזקנותו נתקיימו וכו' אמר, - אלישע - ווי דמובדין ולא משכחין, עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו, בזמן שהוא טוב מראשיתו, ובי היה המעשה אבויה אבא מגדולי ירושלים היה, ביום שבא למוהלני קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד, מן דאכלין ושתון, שרון מטפחין ומרקדין, א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינן עסיקין בדידהון נעסוק אנו בדידן, וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם, אמר להן אבויה, רבותי, מה באתם לשרוף את ביתי עלי? אמרו לו חס ושלום, אלא יושבין היינו (וחזרין) [וחורזין] בדברי תורה, מן התורה לנביאים וכו' והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והיתה האש מלחכת אותן כלחיכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש, וההר בוער באש עד לב השמים, אמר להן אבויה אבא, רבותי, אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה, לתורה אני מפרישו, לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים, לפיכך לא נתקיימה באותו האיש, ע"כ זהו הלשון שמובא הירושלמי.

אינני יודע מנין לקח ר"א ערוסי שאבויה אמר שכל רצונו שבנו יגדל, ובכך יקפח את ר"א ור"י, אבל מסתמא יש לו מקור לזה. ועכ"פ יתכן שזה הוא נמי מקורו של הח"ח, אע"פ שישנו חילוק, מ"מ ישנו סמך ובסיס לזה שמתני שכל לימודו של האדם הוא בשביל לקפח את הת"ח, כבר לא יצא גדול בתורה. [אומנם ישנו חילוק גדול בדמעשה עם אלישע היה זה רצון אביו, ולא רצון הילד, משא"כ במעשה עם הח"ח שבנו עצמו אמר כן והיה זה רק מטעם זה שקיבל הרבה 'פירגונים' ע"ז ש'פירק' את קושייתו של השג"א, מ"מ עדיין ישנו בסיס כלשהוא לדברי הח"ח וכו"ל. העורך].

על מה צריך לכוון בלימוד תורה לקטן

בפירוש הכותב על העין יעקב בירושלמי לרבי יעקב בן חביב זצ"ל, בעל העין יעקב כתב לאחר שהביא את המעשה בירושלמי בזה"ל, יש לעיין בזה, שכפי הנראה כוונת אבויה היתה רצויה, בראותו הנס הגדול הנעשה לב' החכמים שנראה לו כאילו אש יורד מן השמים סביבם, ואינם נשרפין והאמין בה' שגרם להם כן זכות תלמודם בסתרי תורה, והלא טוב שישביע על לבו ללמד את בנו תורה כדי שיזכה למעלה זו, ותתחזק קושיא זאת כשזכור מאמרם ז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמן וכו' וכ"ש שכוונת אבויה היתה חשובה דומה לכוונה לשמה, שהיא האמונה בנסים, ומה שאמנתי כי אדבר אל לבי בהיתר ספק זה, כי אמת ויציב שכל איש ישראל הוא גדול המעלה בהיותו מאמין שהנה שכרו אתו בעולם הגמול ופעולתו לפניו על שלמד תורה ומקיים מצותה, וגם בכל זה אין ראוי שכוונתו הראשונה בלמדו תורה תהיה במדרגת מה שהוא קודם התכלית באומרו תכליתו האחרון הוא כדי לזכות לטוב הצפון וגם אל הטוב מדומה בעולם הזה ולהגעת תכלית החשוב הזה אני עוסק בתורה, לא זו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, רק שיאמר אני עוסק בתורה מצד עצמה לבד, ר"ל לפי שאבינו שבשמים גזר עליה בין שימשך אח"כ תכלית אחר או לא, וזה פי' תורה לשמה כלומר,

שהתורה עצמה היא תכלית הלימוד, וכי ישאלך השואל מדוע אתה לומד תורה, תהיה תשובתך נכונה שהיא היא התכלית אחרון בלימודה, כדי להבינה ולידע מצפונה כי כן צוה לנו ה' ולמדתם אותם וכו', ומאי דאמרינן שהעוסק בתורה שלא לשמה נעשה לו סם המוות, היינו מי שלומד לקנתר וכו'. [ויש לעיין בכ"ז, דיעויין בעץ היים למהרי"ץ (דף ע:)] שהאריך שכוונה לטובות העתידות לבוא בעוה"ב אין בהם חסרון יעש"ב וע"ע בנפח"ח בפרקים שאחרי שע"ד פרק ג', ויתכן לחלק בין הכוונה למצוות לכוונת לימוד התורה ואכמ"ל. העורך].

איזה חסרון היה בכוונת אבויה בזה שלימד את אלישע בנו

מכאן תשובה למה שהעירותי בכוונת אלישע ואביו, השכל חייב שכאשר סיפר אבויה לבנו מעשה שהיה כשהכניסו לברית הוא גם הלך לדרך אביו ללמוד תורה בעבור הכבוד, וגם לאהבת הנצוח, וזאת הכוונה הנפסדת בהביאתו להיות אחד מארבעה שנכנסו לפרדס וחקרו ודרשו להבין בסתרי תורה, שהיה לו לקיים מצות החכם ובמקום גדולים על תעמוד, ואיך מלאו לבו לעשות כרבי עקיבא שהיה חכם חסיד עליון וכו' וגם בן עזאי היה פרוש מנעוריו וכו' אבל אלישע בן אבויה נכנס לחקירה עליונה בגאווה ובגודל לבב לאהבת הקנאה והכבוד, לפי שהיתה חקוקה בלבו כוונת אביו נמשך לו מזה בלבו ומחשבותיו דעת נפסד לומר וכו' שיש שתי רשיות עכ"ל בקצרה.

אינני יודע מדוע אבויה לקח את הדברים לשם תאות הניצוח כדי לכפח את ר"א ור"י ולא הספיק לו העונג והכבוד הגדול שיש ללומדי תורה, הדבר צריך הסבר, [ומ"מ מש"כ 'הכותב' יתכן להביא ג"כ סמך ובסיס כמקור לדברי הח"ח. ויל"ע בזה].

ג.

דברי הלח"מ בביאור דברי הרמב"ם מדוע לא חילק בין קטן לגדול

הלח"מ משנה-ר' אברהם די בטון-על הרמב"ם (בהל' ת"ת פ"ד ה"א) כתב בזה"ל, בחגיגה פ' אין דורשין (דף טו: טז) הקשו ור"מ איך גמר תורה מפומיה דאחר והאמר רבה [בר] בר חנא אמר ר' יוחנן מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' ותרצו אמר ר"ל, ר"מ קרא אשכח ודרש הט אונך ושמע לדברי חכמים ולבך תשית וכו' ר' חנינא אמר [מהכא שמעו בת וראי והטי אונך וכו'] א"כ קשו קראי אהרדי [לא קשיא] הא בגדול הא בקטון. משמע דבגדול היודע לזהר יכול ללמוד ממנו, וא"כ קשה למה לא חילק רבינו בין גדול קטן לקטן כמו שחלקו בגמרא. וכי תימא דבזמן הזה כולם נקראים קטנים לענין זה ולכן סתם רבינו, מ"מ קשה שרבינו אינו אומר בדינים הנוהגים בזמן זה זה בלבד אלא הדינים שינהגו בכל זמן אפילו אחר ביאת משיחנו בע"ה, וא"כ היה לו לפרש ע"כ.

הלח"מ כתב שהיה נראה ליישב שהרמב"ם לא כותב את החילוק בין גדול לקטן מפני שהיום כולם קטנים, אבל הקשה ע"ז שבימות המשיח כן יש נפ"מ בדין זה, ומדרכו של הרמב"ם להביא הלכות הנוהגות רק בזמן המשיח.

קושיית האדמו"ר מסאטמר על דברי הלח"מ

ולכאור' היה נראה ליישב קושיית הלח"מ שלע"ל לא יהיו רשעים כלל שישחטו את היצה"ר, וא"כ לא יתכן שההלכה זו שייכת לימות המשיח, ולכן הרמב"ם לא הביא את החילוק בין קטן לגדול מפני שהיום כולם קטנים. כך הקשה רבי יואליש - האדמו"ר מסטמאר - בדברי יואל (פרשת שמות) ובוה חזק את ההוא"א של הלח"מ, והביא שכדבריו כתב גם הש"ך, והוסיף עוד בשם היפה תואר שלכן לע"ל הקרבנות יהיו בטלים שלא יהיו רשעים וכמו כן לא יהיה מציאות של רב שאינו הגון, וסיים דבריו בזה"ל, ועל כן שפיר סתם הרמב"ם ולא חילק בין גדול לקטן, כי בזמן הזה אין גדול כזה שיהיה מותר לו ללמוד מרב שאינו הגון וכו' ע"כ.

חיזוק לדברי הלח"מ

בתלמוד בבלי 'מתבתא' (ילקוט ביאורים דף קיג הערה יג) כתבו ליישב קושיית הדברי יואל בזה"ל, הלח"מ לא נתכוון שהלכה זו יהיה לה תוקף לאחר ביאת המשיח, אלא בא לומר שדרך הרמב"ם לכתוב כל הדינים ובכללם גם מה שינהגו אז, ולכן היה להרמב"ם להביא שם יהיה באחד הדורות 'גדול' שראוי ללמוד גם מרב שאינו הגון, שיוכל ללמוד ממנו ע"כ.

אך באמת לא משמע שזוהי כוונת הלח"מ, שהרי הדורות מתמעטים וכי יתכן שבדור של הרמב"ם לא היה כזה גדול, וכן בדורו של הלח"מ, אז בדורות אחרים שהם יותר פחותים יהיה אדם יותר גדול מכולם, הרי לא מצאנו אחרונים יותר גדולים מהראשונים. וא"כ קושיית הדברי יואל נכונה.

הוכחות נפלאות שגם לע"ל יהיו חטאים

אבל לאמיתו של דבר ישנם ראיות שבימות המשיח כן יהיו חטאים, ומפורש כתוב במדרש עה"פ "כי אבן מקיר תזעק וכפס מעץ יעננה" שלע"ל אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והתאנה צוחת לו 'שבת היא' [ויש אצלי אריכות על כך שמדובר במזיד. ואכמ"ל]. ואם לא כן תמוה, וכי הבחירה תתבטל ונהיה כמו מלאכים, ועוד הרי כתוב בפסוק "שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד" וזה נאמר לע"ל שהקב"ה ישמיד את כל הרשעים שהרי עכשיו בזמנינו בעה"ר אנחנו רואים בהיפך [ויעויין עוד במהרי"ץ דף יט:].

וישנה סיבה לכך שלע"ל יהיו יותר חטאים מפני שכתבו שלע"ל תהיה ההלכה כב"ש וא"כ ישנם יותר חומרות והקושי יגדל [ודברנו בזה בעבר].

אמנם מש"כ הדברי יואל שכ"כ ביפה תואר זה נכון במסקנת דבריו, אבל מכל דבריו רואים שהוא בעצמו ראה בזה כמה סתירות, ושהדבר לא ברור אלא שכך היה נראה לו להכריע.

הרמב"ן כתב עה"פ "ומל ה' אלדיך את לבבך ואת לבב זרעך" שלע"ל נהיה כמו אדם הראשון קודם החטא, ויש להבין כיצד אדם הראשון בעצמו חטא, ומבארים שהיה לו יצה"ר היצוני לא פנימי, והביאור בזה הוא, שגם בלא יצה"ר לא נשלל מהאדם הבחירה, והדבר הוא כמו שאדם לא קופץ לאש וזה מפני שהוא מבין שזה מסוכן ולא מפני שהוא לא יכול, וא"כ גם לע"ל כל אחד יכול לחטוא אבל אז נבין שלחטוא זה גרוע כמו לקפוץ לאש, ולא יהיה רצון לחטוא, אבל הדבר שייך שיהיו חטאים, אומנם לא כמו בזה"ל, אלא בדרגה פחותה יותר.

וא"כ אין הדבר מופרך שלא יהיו חטאים כלל, וצדקו דברי הלח"מ שהרמב"ם צריך לכתוב את החילוק בין גדול לקטן, שיהיה בזה נפק"מ לע"ל.

וה' ברוך הוא יזכינו למאור תורתו אכ"ר.

{נמסר ערש"ק פרשת תצוה}

השלמה בענין הסוד הגדול להשקטת הרעש

בשם רחמן.

הבאנו סגולה לומר כמה פסוקים בזמן שיש רעידת הארץ ואחד המקורות לזה הוא ביעב"ץ במור וקציעה (סימן רכז) וננסה להבין דבריו ביחד בס"ד וז"ל, על הזועות ורעידת הארץ, מצאתי בסוף ספר יוחסין בהוספות של רש"ש (רבי שמואל שולם) בלשון הזה, וע"ז נבא ישעיה (ו, ד) וינעו אמות הספים וגו' וקרא זה אל זה ואמר. ואמרו כי זה סוד גדול בזמן שיבוא רעש בעולם ויקראו זה הפסוק וקרא זה אל זה וגו' ג"פ וישקוט הרעש ע"כ.

ביאור מהו הסוד הגדול

היעב"ץ כתב שזה "סוד גדול" ואינני מבין א"כ מדוע היעב"ץ מגלה אותו, ועוד הרי אחרי שגילה אותו זה כבר לא סוד. ויתכן שכוונתו במש"כ סוד גדול, זה פנימיות הבנת הענין, אבל עצם הגילוי שאמירת הפסוקים הם סגולה זה לא סוד, אבל צריך להבין א"כ האם יש תועלת לומר פסוקים אלו בלא ידיעת פנימיות הענינים, [וכן זה לא כ"כ משמע, שהרי הוא כתב ואמרו כי זה סוד גדול וכו', ומשמע שאמירת הפסוקים עצמם זהו הסוד]. [אמנם יעויין במש"כ מהרי"ץ (דף פג.) על אמירת הפסוקים אל תירא מפחד לילה וגו' לאחר עלינו לשבח וכתב ע"ז שסודם רם ונישא, דהיינו אע"פ שזה סוד אין זה סתירה שאפשר לגלות אותו שהסוד הוא בפנימיות הענינים. העורך]. ויתכן דעכ"פ באמת זוהי כוונת היעב"ץ, וא"כ צ"ל שאין (כ"כ) הבדל בין אדם שידע את פנימיות הדברים לאדם שאינו יודע, תמיד הסגולה תועיל. וזה כמו שאדם בולע כדור, שאינו יודע איך הוא מרפא אבל בכ"ז זה עובד וכמו כן הסגולה הזאת.